

НЯКОИ ИЗВОДИ

Изложените многобройни факти от практиката на социалното управление на неговите най-високи етажи при живковизма разкриват преди всичко тоталитарния характер на общественото устройство.

Властта е абсолютно централизирана, при това на върха тя е в ръцете на един човек – първия ръководител (генерален или първи секретар на ЦК на партията). Всички начинания на властта на национално ниво се правят по негова инициатива или с предварително негово съгласие. Той е докладчикът на партийните конгреси и на почти всички пленуми на ЦК. Той внася проектите за решения (във формата на докладни записки, на съображения и концепции по основни проблеми на общественото развитие и др.) в ПБ, а у нас и в Държавния съвет, доколкото Живков беше едновременно и негов председател. Част от тези решения след това стават решения на пленуми на ЦК или даже на партийни конгреси. Няма случай решение по съществен проблем на социалното управление да е вземано по инициатива, разработка и от името на друг партиен ръководител.

Първият партиен (обикновено и държавен) ръководител в пълен разрез с партийния устав често се поставя над решения на колективните партийни органи. Например, още незасъзнало масилото от току-що приети директиви на партийни конгреси за икономическото развитие и Живков излиза с предложения, които изместват конгресните решения в посока на завишаване темповете на икономическия растеж. Тези негови предложения, а не конгресните директиви, стават основа на съответната практическа дейност на партийните и държавните органи. Той отменя мероприятия, подготвени по силата на решения на колективни органи (ПБ и Секретариата на ЦК, ЦКРК), без изобщо да се допитва до тях. И никой не възразява на този груб произвол и субективизъм.

Във всичко това намира израз личната власт на първия ръководител като съществена част на тоталитаризма. Тук се изявява и обстоятелството, че първият ръководител повече или по-малко е издигнат в култ. Каквото и да направи, той е безотговорен.

Личната власт на първия ръководител се простира над всички главни области на социалната действителност, на социологическата система на обществото. Това важи за формите на собственост върху средствата за производство (държавна, кооперативна, общинска), за състава и работата на Народното събрание, на Дър-

жавния съвет на НРБ и Правителството, за дейността на обществените организации (Отечествения фронт, Професионалните съюзи, ДКМС, Комитета на жените, художествено-творческите съюзи и т.н.), за средствата за масова информация, за кадровите решения на национално и окръжно равнище в партията, държавата и обществените организации, за външната политика, за насоките на развитие на науката, образованието и изкуството, за спорта и т.н.

Основната, определящата институция в структурата на обществото е партията. Значителна е нейната заслуга за постиженията в икономическо, културно и битово отношение, но и нейната отговорност за недъзите и пороците на тоталитарното общество. Тъкмо тази нейна всеобхващаща роля обяснява защо нейни първични поделения се създават по местоживеене и месторабота във всички селища и всички йерархично подредени структури на държавата, на обществените организации, на научните, образователните, културно-естетическите, спортните, дипломатическите и т.н. образувания. Това обяснява и масовостта на партията. Политиката и решенията на партийните органи предопределят насоките и дейността на всички останали институции. Отклоненията от това правило се преследват безкомпромисно и категорично.

За осъществяването на политиката на партията най-важно значение има държавата, която материализира тази политика и я прави задължителна за всички институции и граждани. Държавата е оръдие в ръцете на партията. Решенията и дейността на държавните органи имат изпълнителски характер по отношение на партийните решения. Ето защо възловите постове в държавната йерархия се заемат от дейци, членове на партията. Ето защо първа цигулка навсякъде свири партийният ръководител, а не съответният ръководител на държавния орган – генералният секретар на ЦК на партията е на първо място пред председателя на Министерския съвет (ако двата поста са разделени), първият секретар на окръжния комитет на БКП е пред председателя на окръжния народен съвет, първият секретар на общинския комитет на партията е пред председателя на общинския народен съвет.

В светлината на казаното се вижда колко погрешно е характеризирането на сталинисткото тоталитарно общество като държавен социализъм. Научните работници и обществениците, които приемат и си служат с определението „държавен социализъм“, грубо игнорират наличието и определящата роля на партията. Така те изопачават структурата и функционирането на тоталитаризма. Но определението „държавен социализъм“ в политическо отношение е и много вредно, защото отъждествява сталинисткия тоталитаризъм със социализма. По този начин пороците на сталинисткия тоталитаризъм се приписват механично и се възприемат като присъщи на социалистическото общество като цяло, което отблъсква масите от идеята за социализъм. Така се възхвалява едно обществено устройство, което неизбежно трябваше да загине. То претърпя безпрецедентен крах. В общочовешката история няма друг случай някоя обществена формация да е загивала за месеци или няколко години без нито една проява на някаква институция или дори на отделен гражданин да се вдигне в нейна защита.

Историческият опит показва, че сталинисткото тоталитарно общество можеше да бъде преодоляно по два пътя.

Единият от тях се оказва реставрацията на капитализма. В страните, които се обособиха след разпадането на СССР, както и в европейските сталинисткото тотали-

тарни страни преходът към ново общество в основни линии завърши – във всички тях в една или друга форма се създаде неокапиталистическо общество с всичките му пороци, идващи от неговата експлоататорска същност.

Другият път за преодоляване на сталинисткото тоталитарно общество се изрази в коренното му реформиране. Целта бе, от една страна, да се съхранят положителните му завоевания и, от друга страна, да се създадат условия за достигане и изпреварване на капитализма в икономическо отношение, във все по-пълното подобряване на живота на народните маси и създаването на посъвършена организация на обществения живот. Това стана възможно чрез приложението на ленинската нова икономическа политика, съответно обогатена и развита, чрез съединяването на съвременния научно-технически прогрес с интересите на наемния труд, т.е. на повече от 90% от населението. Такава коренна реформа се извършва в Китай от 1978 г. Примерът на Китай изумява – за 33 години Китай успешно преодоля в огромна степен и продължава да допреодолява своята предишна изостаналост. Докато от редица години заникът на САЩ като лидер на капиталистическия свят се задълбочава, докато политиката на САЩ разпалва напрежение и омраза в международните отношения, предизвиква непрекъснато локални войни и канибализъм, Китай се превръща в първата икономическа сила в света и непрекъснато разгръща своята народополесна социална политика. По принципно същия път върви и Виетнам.

С други думи, определението „държавен социализъм“ не само изопачава структурата и функционирането на сталинисткото тоталитарно общество, но играе назадничава, може да се каже даже реакционна роля, защото дава възможност антикомунизмът да слага знак на равенство между сталинисткия тоталитаризъм и социализма като първа фаза на комунистическата формация. А от това следва и отъждествяване на сталинисткия тоталитаризъм и комунизма, взет в тесния смисъл на думата като висша фаза на комунистическата формация.

Никак не е случайно, че в цялата западна пропаганда всички пороци и престъпления на сталинисткия тоталитаризъм се представят като прояви и престъпления на комунизма. У нас, например, всички медии наричат режима от 1944 до 1989 г. „комунистически“ и често пъти го определят като „престъпен“. На всичко отрицателно през този период се приписва белега „комунистическо“. Друг е въпросът, че това го правят политици и журналисти, които не само са политически заслепени, не само лакейски обслужват интересите и политиката на САЩ и световния капитализъм, но същевременно са невежи по въпроса. Те не познават марксистката литература, а когато някои от тях откъслечно са чели нещо, те не са проникнали в неговата същност и дълбочина.

Върху тази теоретико-политическа основа става възможно величаенето на Сталин, под чието ръководство се създаде тоталитарното общество в СССР, което след Втората световна война беше пренесено в европейските страни, тогава наричани „народни демокрации“. Да се величае в началото на XXI в. един от най-големите престъпници в световната история, е кръгъл абсурд. Върху същата теоретико-политическа основа се прави величаенето и на Тодор Живков. Конференции се правят, книги се издават, за да се внушава какъв изключителен политик и държавник е бил той. А Живков, превърнал се в монарх, се канеше да управлява до 2006 година. До последния момент на властта си той настояваше да се опираме стопански на СССР, не виждайки и не давайки си сметка за технологичното и

социалното му изоставане, за тоталитарния характер на общественото устройство там, което няма нищо общо с марксизма и социалния идеал на марксистите. Живков чувстваше нарастващите трудности във вътрешното ни развитие, които доведоха до кризата на режима, търсеше решение на проблемите, но се оказа неспособен да види истинските им причини и непрекъснато предлагаше повърхностни, вътрешнопротиворечиви, изпълнени с грандоманска терминомания съображения за решаване на проблемите. Той беше непоследователен в собствената си практика, което често избиваше в безпринципност, демагогия и двуличие. Като гръмовержец, той беше абсолютно безотговорен. В едно единствено нещо Живков беше напълно последователен и непримирим – в упражняването и поддържането на личната си власт.

Тодор Живков, както няколко пъти изтъкнах, е типичен ръководител от сталинскототалитарен тип. Но този социален типаж няма нищо общо с марксистката теория. Той се кичеше с нейното наименование, което всъщност я дискредитираше.

Авторите, които поддържат характеристиката „държавен социализъм“, дейците, които величат Сталин и Тодор Живков, с всичко това пречат на трудещите се у нас, на хората на наемния труд да осъзнаят, че живеят в капиталистическо антигонилично общество, пречат им да се обединят идейно и да поемат по верен път за подобряване на своето социално битие.

Това създава опасности за оцеляването на българската държава и българския народ. Нека се надяваме, че положителните изменения в международните отношения в резултат от възхода на Китай и на други държави, които вървят по принципно същия път, ще намерят отражение в нашата страна, за да се преодолее дълбоката криза, до която я докараха егоистични, грабителски и антинационални сили, и страната да тръгне отново напред.